

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi

BİRİNCİ SEKSIYA

HACIYEV (*HAJIYEV*) AZƏRBAYCANA QARŞI MƏHKƏMƏ İŞİ

(Ərizə № 5548/03)

MƏHKƏMƏ QƏRARI

STRASBURQ

16 noyabr 2006-cı il

Bu məhkəmə qərarı Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndində müəyyən edilmiş hallarda qəti qərar olacaqdır. O, dərc edilməzdən əvvəl redaktə oluna bilər.

Hacıyev Azərbaycana qarşı məhkəmə işində,

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi, hakimlər:

cənab X.L. Rozakis (*C.L. Rozakis*), sədr;

xanım N. Vajiç (*N. Vajić*);

cənab A. Kovler (*A. Kovler*);

xanım E. Steyner (*E. Steiner*);

cənab X. Hacıyev (*K. Hacıyev*);

cənab D. Spilmann (*D. Spielmann*);

cənab S.E. Cebens (*S.E. Jebens*);

habelə Seksiya katibinin müavini cənab S. Quesadadan (*S. Quesada*) ibarət tərkibdə Palatada işə baxaraq,

24 oktyabr 2006-cı ildə qapalı müşavirə keçirərək,

həmin tarixdə qəbul edilmiş aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının («Konvensiya») 34-cü maddəsinə əsasən Azərbaycan vətəndaşı

cənab Fəhmin Əhmədpaşa oğlu Hacıyev («ərizəçi») tərəfindən 21 yanvar 2003-cü ildə Məhkəməyə təqdim edilmiş Azərbaycan Respublikasına qarşı ərizə (№ 5548/03) əsasında başlanmışdır.

2. Ərizəçini Bakıda vəkillik fəaliyyəti ilə məşğul olan xanım G. İskəndərova təmsil etmişdir. Azərbaycan Hökumətini («Hökumət») onun nümayəndəsi cənab Ç. Əsgərov təmsil etmişdir.

3. Ərizəçi konkret olaraq iddia etmişdir ki, o, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan məhkəməyə müraciət etmək hüququndan və onun bərsindəki cinayət işinə dair ədalətli və açıq məhkəmə araşdırması hüququndan məhrum edilmişdir. Bundan başqa, o, Konvensiyanın 14-cü maddəsinə zidd olaraq ayrı-seçkiliyə məruz qalmasından şikayət etmişdir, belə ki, Apellyasiya Məhkəməsi onun vəziyyətinə oxşar vəziyyətdə olan üç digər şəxsin apellyasiya şikayətlərinə baxmışdır.

4. Ərizə Məhkəmənin Birinci Seksiyasının icraatına verilmişdir (Məhkəmə Reqlamentinin 52-ci Qaydasının 1-ci bəndi). 26-cı Qaydanın 1-ci bəndinə uyğun olaraq həmin Seksiyanın tərkibində işə baxacaq Palata təşkil edilmişdir.

5. 16 iyun 2005-ci il tarixli qərarı ilə Məhkəmə ərizəni qismən qəbul olunan elan etmişdir.

6. Ərizəçi və Hökumət işin mahiyyəti üzrə izahatlarını təqdim etmişlər (59-cu Qaydanın 1-ci bəndi).

FAKTLAR

I. İşin halları

7. Ərizəçi 1959-cu ildə doğulmuşdur və Bakıda yaşayır.

8. Ərizəçi ölkənin Sovet İttifaqından müstəqil olmaq uğrunda mübarizəsində mühüm rol oynayan Xalq Cəbhəsinin fəalı olmuşdur. 1992-ci ildə Xalq Cəbhəsi ölkədə hakimiyyətə gələrkən o, bir sıra yüksək hərbi vəzifələrə təyin olunmuş və 1993-cü ildə Xüsusi Təyinatlı Polis Qüvvələrinin komandanı olmuşdur.

9. 1993-cü ildə Xalq Cəbhəsi siyasi hakimiyyəti itirdikdən sonra ərizəçi 24 may 1994-cü ildə tutulmuş və bərsində həbs qətimkan tədbiri seçilmişdir. İddia edildiyinə görə həbsə alındıqdan sonra ərizəçi ona qarşı ittihamlar bərsində məlumatlandırılmamış və vəkillə görüşməsinə icazə verilməmişdir. 7 avqust 1995-ci ildə Ali Məhkəmənin hərbi kollegiyası birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxaraq ərizəçini adam öldürməyə cəhd etməkdə (on il azadlıqdan məhrum edilmə), müharibə dövründə hakimiyyət səlahiyyətindən sui-istifadə etməkdə (səkkiz il), qəsdən hakimiyyət səlahiyyətindən sui-istifadə etməkdə (dörd il), silahdan hüquqa zidd istifadə etməkdə (iki

il), hərbi qulluğa səhlənkarcasına yanaşmaqda (iki il) və tabeliyindəki şəxsi alçaltmaqda (bir il altı ay) təqsirli bilmiş və cəzaların birləşdirilməsi əsasında ümumilikdə on il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum etmişdir.

10. 26 iyun 1996-cı ildə eyni məhkəmə yenə də birinci instansiya məhkəməsi qismində işə baxaraq ərizəçini «Xocalı şəhərinin Ermənistan tərəfindən işğalına müqavimət göstərmək və işğal nəticəsində şəhəri tərk edən mülki şəxslərin kütləvi qətlə yetirilməsinin qarşısını almaq üçün səlahiyyətindən istifadə etməməkdə» təqsirli bilmişdir. Məhkəmə əvvəlki ittiham hökmünü bu yeni hökmlə birləşdirmək əsasında ərizəçini on beş il azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum etmişdir. Azadlıqdan məhrum edilmə müddəti ərizəçinin həbsə alındığı ilk gündən – 24 may 1994-cü ildən hesablanmalı idi. Həmin vaxt tətbiq edilən əvvəlki cinayət prosesual qanunvericiliyinə əsasən Ali Məhkəmənin hər iki hökmü qəti idi və onlardan şikayət verilə bilməzdi.

11. Azərbaycanın Avropa Şurasına qəbul edildiyi dövrdə ərizəçinin adı Baş Katibin ekspertlərinə təqdim edilən, Azərbaycanda «siyasi məhbus» olduqları iddia edilən şəxslərin siyahısına daxil edilmişdi. Azərbaycan bu ekspertlər tərəfindən «siyasi məhbus» kimi müəyyən edilmiş bütün şəxsləri ya azad etmək, ya da onların məhkəməsini yenidən keçirmək öhdəliyini götürdü. Lakin son nəticədə ərizəçi Baş Katibin ekspertləri tərəfindən siyasi məhbus sayılmadı (bax: *Ermənistanda və Azərbaycanda «siyasi məhbus» olduqları iddia edilən şəxslərin işləri*, SG/Inf (2001) 34, Əlavə I, 24 oktyabr 2001, fəsil 2 (III), iş №10 (bu sənəddə ərizəçinin adı «Fəhmin Hadcıyev» («*Fahmin Hadjiyev*»)) kimi göstərilmişdir).

12. 2000-ci ildə yeni Cinayət Prosesual Məcəlləsi (bundan sonra «CPM») qəbul olundu. O, 1 sentyabr 2000-ci ildə qüvvəyə minməzdən əvvəl parlament 14 iyul 2000-ci ildə «Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin təsdiq edilməsi və qüvvəyə minməsi haqqında» Qanun (bundan sonra «Keçid Qanunu») qəbul etdi, həmin qanuna görə yeni Cinayət Prosesual Məcəlləsi keçmiş cinayət prosesual qanunvericiliyinə əsasən çıxarılmış yekun məhkəmə qərarlarından şikayət etmək hüququ verirdi.

13. 29 yanvar 2002-ci ildə ərizəçi Ali Məhkəmənin 7 avqust 1995-ci il və 26 iyun 1996-cı il tarixli hökmlərindən Apellyasiya Məhkəməsinə şikayət verdi. 13 fevral 2002-ci il tarixli məktubla Apellyasiya Məhkəməsi ərizəçiyə məlumat verdi ki, o, apellyasiya şikayətindən əlavə həm də apellyasiya müddətinin bərpası üçün vəsatət təqdim etməlidir.

14. Ərizəçinin bildirdiyinə görə, o, həmin vəsatəti 7 mart 2002-ci ildə verdi. Cavab almadıqda yenidən 7 iyun 2002-ci ildə və 7 oktyabr 2002-ci ildə apellyasiya şikayətləri verdi. Bu şikayət ərizələrinə cavab olaraq 24 oktyabr 2002-ci il və 27 noyabr 2002-ci il tarixli eyni məzmunlu məktublarında Apellyasiya Məhkəməsinin məmuru (Apellyasiya Məhkəməsinin dəftərxanasının rəhbəri) ərizəçiyə məlumat verdi ki, onun işinə yaxın zamanda Apellyasiya Məhkəməsinin hərbi cinayətlərə dair işlər üzrə kollegiyası tərəfindən baxılacaqdır və hər hansı yeniliklər barədə ona vaxtında məlumat veriləcəkdir.

15. Lakin sonra bir ildən artıq müddət ərzində ərizəçinin davamlı sorğularına baxmayaraq, işə baxılmadı və onunla bağlı ərizəçiyə heç bir məlumat verilmədi.

16. Nəhayət, apellyasiya şikayətindən iki ildən artıq vaxt keçdikdən sonra eyni məhkəmə məmuru tərəfindən imzalanmış 31 mart 2004-cü il tarixli məktubla ərizəçiyə məlumat verildi ki:

«... qüvvədə olan Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 72.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, Apellyasiya Məhkəməsi yalnız ... birinci instansiya məhkəmələrinin qanuni qüvvəyə minməmiş [yeni hələ qəti qərar sayılmayan] hökmlərindən və digər qərarlarından ... verilmiş apellyasiya şikayətləri və ya protestləri əsasında cinayət işlərinə baxa bilər... Ali Məhkəmənin hərbi kollegiyasının birinci instansiya qismində çıxardığı 7 avqust 1995-ci il və 26 iyun 1996-cı il tarixli hökmlərə yenidən baxılması üçün Ali Məhkəməyə müraciət etməyinizi məsləhət görürük».

17. Həmin müddətdə ərizəçi cəzasının azaldılması ilə bağlı lüzumsuz prosedurlarla əlaqədar olaraq Ali Məhkəmə ilə fəal surətdə yazışsa da Ali Məhkəməyə işi ilə əlaqədar formal apellyasiya şikayəti təqdim etmədi.

18. 10 may 2004-cü ildə ərizəçi əfv edildi və əfv haqqında prezident fərmanına uyğun olaraq həbsxanadan azadlığa buraxıldı.

II. Müvafiq daxili qanunvericilik

19. *«Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin təsdiq edilməsi və qüvvəyə minməsi haqqında» 14 iyul 2000-ci il tarixli Qanun («Keçid Qanunu»):*

Maddə 7: «Bu [yeni] Məcəllə qüvvəyə minənədək birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən ... [köhnə] Cinayət Prosesual Məcəlləsinin müddəaları əsasında çıxarılmış hökmlərə və digər yekun qərarlarına müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsində və ya Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsində [yeni] Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 383-407, 409-427, 461-467-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş müddəalara uyğun olaraq yenidən baxıla bilər».

20. Azərbaycan Respublikasının 1 sentyabr 2000-ci il tarixli Cinayət Prosesual Məcəlləsi:

72.1-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, Azərbaycan Respublikasının Apellyasiya Məhkəməsi cinayət işləri və cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallar üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsidir.

72.2-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, Azərbaycan Respublikasının Apellyasiya Məhkəməsi birinci instansiya məhkəmələrinin qanuni qüvvəyə minməmiş hökmlərindən və digər qərarlarından apellyasiya şikayətləri və ya protestləri əsasında cinayət işlərinə və cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallara baxır.

73.1-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi cinayət işləri və cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallar üzrə kassasiya instansiyası məhkəməsidir.

73.2-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinin müvafiq kollegiyaları apellyasiya instansiyası məhkəmələri və andlılar məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış hökmlərdən və digər qərarlardan verilmiş kassasiya şikayətləri və ya protestləri əsasında cinayət işlərinə və cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallara baxır.

391.1-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya şikayətini qəbul etdikdən sonra 15 gün müddətində şikayətin ilkin baxışını aparmalıdır. İşdəki tərəflər və dövlət ittihamçısı məhkəmə iclasında iştirak etmək hüququna malikdirlər. Həmin şəxslər məhkəmə iclasının keçirilməsinin vaxrı və yeri barədə əvvəlcədən xəbərdar edilməlidirlər.

391.2-ci maddədə nəzərdə tutulur ki, ilkin baxış zamanı apellyasiya instansiyası məhkəməsi, digər məsələlərlə yanaşı, apellyasiya şikayətinə baxılmasının onun səlahiyyətinə aid olub-olmadığı barədə və apellyasiya şikayətinin müvafiq prosesual tələblərə uyğun olaraq verilib-verilmədiyini barədə qərar çıxarır.

391.3-cü maddədə nəzərdə tutulur ki, ilkin baxış zamanı apellyasiya instansiyası məhkəməsi, digər məsələlərlə yanaşı, apellyasiya şikayətinin baxılmadan saxlanması haqqında, apellyasiya şikayətini müqvafiq səlahiyyətə malik olan məhkəməyə göndərmək haqqında, apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddətin bərpa edilməsi və ya bərpanın rədd edilməsi haqqında, apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsi haqqında və ya apellyasiya şikayətinin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında qərar çıxara bilər.

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. Hökumətin ilkin etirazı

21. Hökumət ilkin etiraz vasitəsilə iddia etdi ki, daxili hüquqi müdafiə vasitələri tükənmədiyinə görə ərizə rədd edilməlidir, çünki ərizəçi Ali Məhkəməyə müraciət etməmiş, bunun əvəzinə yalnız Apellyasiya Məhkəməsinə müraciət etmişdir, sonuncu isə həmin apellyasiya şikayətinə baxmaq səlahiyyətinə malik deyildi.

22. Şikayətin qəbul edilənliyi haqqında 16 iyun 2005-ci il tarixli qərarında Məhkəmə qeyd etdi ki, bu məsələ Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi üzrə şikayətin mahiyyəti ilə qaçılmaz surətdə əlaqədardır və ondan ayrılıqda götürülə bilməz. Konkret olaraq, Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçinin öz işinə yenidən baxılması hüququna malik olub-olmaması məsələsi və əgər malikdirsə, ona Apellyasiya Məhkəməsi, yoxsa Ali Məhkəməsi tərəfindən baxılmalı olması məsələsi mahiyyət etibarını ilə Məhkəməyə təqdim edilmiş şikayətlə eyni məsələdir. Müvafiq surətdə, Məhkəmə Hökumətin ilkin etirazını ərizəçinin 6-cı maddənin 1-ci bəndi üzrə şikayəti kontekstində araşdıracaq və ilk öncə həmin şikayətə baxacaqdır.

II. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin iddia edilən pozuntusu

23. Ərizəçi bildirdi ki, Apellyasiya Məhkəməsi onun apellyasiya şikayətinə baxmadığına görə o, məhkəməyə müraciət etmək hüququndan məhrum edilmişdir. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində deyilir:

«Hər kəs, ... ona qarşı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, ... məhkəmə vasitəsi ilə, ... işinin ədalətli ... araşdırılması hüququna malikdir...».

A. Tərəflərin argumentləri

24. Hökumət bildirdi ki, yeni cinayət prosessual normalarına uyğun olaraq, Apellyasiya Məhkəməsi 7 avqust 1995-ci il və 26 iyun 1996-cı il tarixli yekun hökmlərinə yenidən baxmaq səlahiyyətinə malik deyildi. Əvəzində, ərizəçi şikayətini Ali Məhkəməyə təqdim etməli idi. Hökumət bu məsələ ilə bağlı, görünür, Apellyasiya Məhkəməsi məmurunun 31 mart 2004-cü il tarixli məktubundakı mövqeyini təsdiq edir (yuxarıda 16-cı bəndə bax).

25. Ərizəçinin əks-argumentinə, yəni onun vəziyyətinə oxşar vəziyyətdə olan digər məhkumların, konkret olaraq cənab İ. Həmidovun, cənab Ə. Hümmətovun (onun soyadı «Hümbətov» kimi də göstərilir) və cənab R. Qazıyevin apellyasiya şikayətlərinə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən faktiki olaraq baxıldığı barədə argumentə gəldikdə,

Hökumət iddia etdi ki, ərizəçinin işi bu məhkumların işlərindən fərqli idi. Konkret olaraq, Hökumət vurğuladı ki, sonuncuların hamısı Avropa Şurasının Baş Katibinin ekspertləri tərəfindən «siyasi məhbus» kimi tanınmışdı və buna görə də Avropa Şurasına qəbul olunarkən Azərbaycanın üzərinə götürdüyü öhdəlikdən sonra onların barəsində «yeni məhkəmə araşdırması» keçirilmişdi. Digər tərəfdən, ərizəçi con nəticədə «siyasi məhbus» kimi tanınmamışdı, buna görə də Azərbaycanın hakimiyyət orqanları onun barəsində yuxarıda adı çəkilən şəxslərlə eyni qaydada «yeni məhkəmə araşdırması» keçirmək öhdəliyi götürməmişdilər. Bundan başqa, Hökumət həmçinin qeyd etdi ki, Apellyasiya Məhkəməsi cənab İ. Həmidovun, cənab Ə. Hümətovun və cənab R. Qaziyevin işlərinə Azərbaycan Respublikasının baş prokurorunun *protesti* əsasında baxmışdı, ərizəçinin işi barəsində isə belə *protest* verilməmişdi.

26. Ərizəçi öncə qeyd etdi ki, Hökumətin istinad etdiyi Apellyasiya Məhkəməsi məmurunun məktubu yalnız 31 mart 2004-cü ildə, yeni cavabdeh Hökumət hazırkı şikayət ərizəsi barəsində 10 fevral 2004-cü ildə məlumatlandırıldıqdan sonra tərtib edilmişdi. Ərizəçi vurğuladı ki, Apellyasiya Məhkəməsinin onun şikayətinə baxmamasını «ört-basdır etmək» məqsədi daşıyan 31 mart 2004-cü il tarixli bu məktub ona göndərilənə qədər o, şikayətinin rədd edilməsi barədə hər hansı cavab almayıb.

27. Ərizəçi Hökumətin belə bir iddiası ilə razılaşmadı ki, o, işinə yenidən baxılması üçün Ali Məhkəməyə müraciət etməli idi və iddia etdi ki, bu mülahizə daxili qanunvericiliyin qəsdən yanlış şərh edilməsinə əsaslanır. O, iddia etdi ki, Apellyasiya Məhkəməsi məmurunun 31 mart 2004-cü il tarixli məktubunda istinad edilən CPM-in 72.2-ci maddəsi yalnız 1 sentyabr 2000-ci ildə CPM qüvvəyə mindikdən sonra birinci instansiya məhkəmələrinin çıxardığı hökmlərdən verilən apellyasiya şikayətlərinə şamil olunur. Buna görə də bu müddəa onun apellyasiya şikayətinə baxılmasından ötrü Apellyasiya Məhkəməsinə etdiyi müraciəti rədd etmək üçün əsas ola bilməz.

28. Ərizəçi daha sonra iddia etdi ki, Keçid Qanununun 7-ci maddəsində açıq-aydın belə bir hüquq nəzərdə tutulur ki, yeni Cinayət Prosesual Məcəlləsi 1 sentyabr 2000-ci ildə qüvvəyə minənədək birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış yekun hökmlərinə «apellyasiya məhkəməsi və ya Ali Məhkəmə» tərəfindən yenidən baxıla bilər. Həmin Qanunda bundan başqa həm də nəzərdə tutulur ki, bu cür yenidən baxılma yeni CPM-in apellyasiya və kassasiya icraatına aid müddəalarına uyğun olaraq həyata keçirilməlidir. Yeni CPM-ə uyğun olaraq, birinci instansiya məhkəmələrinin hökmlərinə qarşı istənilən apellyasiya şikayəti apellyasiya instansiyası məhkəməsinə (hazırkı işdə Apellyasiya Məhkəməsinə) verilməli və iş üzrə faktiki və hüquqi məsələlərə baxılmalıdır.

Ali Məhkəmə kassasiya instansiyası məhkəməsi olaraq yalnız apellyasiya məhkəmələrinin qərarlarına qarşı kassasiya şikayətlərindəki hüquqi məsələlərə baxa bilər.

29. Müvafiq surətdə, ərizəçi iddia etdi ki, ölkədaxili prosesual normalara uyğun olaraq, onun apellyasiya şikayətinə baxılması Apellyasiya Məhkəməsinin səlahiyyəti daxilində idi. Ali Məhkəmə, öz növbəsində, yalnız apellyasiya icraatından sonra Apellyasiya Məhkəməsinin qəbul etdiyi qərardan verilmiş kassasiya şikayətinə (əgər belə şikayət verilibsə) baxmaq səlahiyyətinə malikdir.

30. Ərizəçi həmçinin bildirdi ki, CPM-in 391-ci maddəsinin tələbinə əsasən Apellyasiya Məhkəməsi onun yekunlaşdırılmış apellyasiya şikayətini aldıqdan sonra 15 gün müddətində apellyasiya icraatına başlamalı və cinayət işinin ilkin baxışını həyata keçirməli idi. Lakin bu tələbə və onun dəfərlərlə təkrarlanan sorğularına baxmayaraq, heç bir formal icraat başlanmadı.

31. Nəhayət, ərizəçi öz mövqeyinin təsdiqi olaraq iddia etdi ki, Apellyasiya Məhkəməsi onun vəziyyətinə oxşar vəziyyətdə olan cənab İ. Həmidovun, cənab Ə. Hümətovun və cənab R. Qaziyevin apellyasiya şikayətlərinə faktiki olaraq baxmışdır. Konkret olaraq, Ali Məhkəmə yeni CPM qüvvəyə minənədək birinci instansiya məhkəməsi qismində onların işlərinə baxaraq onları da oxşar qaydada məhkum etmişdi. Lakin yeni CPM qüvvəyə mindikdən sonra Apellyasiya Məhkəməsi Keçid Qanununun verdiyi apellyasiya şikayəti hüququ əsasında bu işləri icraatına qəbul etmiş və onlardakı faktiki və hüquqi məsələlərə baxmışdı.

B. Məhkəmənin verdiyi qiymət

32. Məhkəmə qeyd edir ki, hazırkı iş son dövrlərdə Azərbaycanın cinayət prosesual qanunvericiliyində aparılan islahatlardan irəli gələn konkret situasiya ilə əlaqədardır. Məhkəmə xüsusən qeyd edir ki, ərizəçinin ilkin məhkəmə araşdırması Məhkəmənin zamana görə yurisdiksiyasının həddlərindən kənar idi (bax: şikayətin qəbul ediləliyi haqqında 16 iyun 2005-ci il tarixli qərar) və o məhkum edilən zaman köhnə cinayət prosesual normalarına əsasən heç bir şikayət verə bilməzdi. Lakin ərizəçinin məhkum edilməsindən sonra qəbul olunmuş yeni CPM hazırda qüvvədə olan və birinci instansiya, apellyasiya instansiyası və kassasiya instansiyası məhkəmələrindən ibarət olan yeni məhkəmə sistemini bərqərar etdi. Eyni zamanda, Keçid Qanunu ərizəçiyə yeni sistemə əsasən apellyasiya şikayəti vermək hüququ verdi. Məhkəmə hesab edir ki, bu yeni cinayət prosesual normalarında nəzərdə tutulan ərizəçinin apellyasiya şikayəti

əsasında onun işinə yenidən baxılması hüququ Konvensiyanın 6-cı maddəsində yer alan mühüm təminatlar vasitəsilə qorunur (*zəruri dəyişikliklərlə* bax: Delcourt (*Delcourt*) Belçikaya qarşı məhkəmə işi üzrə 17 yanvar 1970-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 11, s. 14, b. 25; Monnell (*Monnell*) və Morris (*Morris*) Birləşmiş Krallığa qarşı məhkəmə işi üzrə 2 mart 1987-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 115, s. 21, b. 54).

33. Məhkəmə xatırladır ki, məhkəmə araşdırması hüququ (məhkəməyə müraciət etmək hüququ onun bir aspektidir) Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində müəyyən edilmiş hüququn ayrılmaz elementidir (bax: Qolder (*Golder*) Birləşmiş Krallığa qarşı məhkəmə işi üzrə 21 fevral 1975-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 18, s. 18, b. 36). Bu hüquq qeyri-məhdud deyil və dolayısı ilə apellyasiya şikayətinin qəbul edilmə şərtləri ilə bağlı məhdudiyətlərə məruz qala bilər (bax: Eşinqdeyn (*Ashingdane*) Birləşmiş Krallığa qarşı məhkəmə işi üzrə 28 may 1985-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 93, s. 24-25, b. 57). Bununla belə, tətbiq edilən məhdudiyətlər elə şəkildə və ya elə dərəcədə olmamalıdır ki, fərd bu hüququn mahiyyətinə xələl gətirə biləcək vəziyyətə salınsın. Onlar qanuni məqsəd daşmalı və tətbiq edilən vasitələrlə qarşıya qoyulan məqsəd arasında ağlabatan mütənasiblik əlaqəsi olmalıdır (digər qərarlarla yanaşı bax: Xalfau (*Khalfaoui*) Fransaya qarşı məhkəmə işi üzrə qərar, ərizə № 34791/97, b. 35, AIHM 1999-IX; Fayed (*Fayed*) Birləşmiş Krallığa qarşı məhkəmə işi üzrə 21 sentyabr 1994-cü il tarixli qərar, A seriyaları, c. 294-B, s. 49-50, b. 65; və Belye (*Bellet*) Fransaya qarşı məhkəmə işi üzrə 4 dekabr 1995-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 333-B, s. 41, b. 51).

34. Məhkəmə qeyd edir ki, tərəflərin mübahisə açdığı əsas məsələ ondan ibarətdir ki, ərizəçinin apellyasiya şikayətinə hansı yurisdiksiya səviyyəsində baxılmalı idi. Konkret olaraq, Keçid Qanununda deyilir ki, bu cür apellyasiya şikayətinə «müvafiq apellyasiya instansiyası məhkəməsində və ya Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsində [yeni] Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 383-407, 409-427, 461-467-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş müddəalara uyğun olaraq» baxıla bilər. İddia etmək olar ki, Keçid Qanunundakı bu ifadələr müxtəlif cür şərh oluna bilər və həmin ifadələr ərizəçinin apellyasiya şikayətinə konkret olaraq hansı məhkəmə – Apellyasiya Məhkəməsi, yoxsa Ali Məhkəmə tərəfindən baxılmalı olduğunu dəqiq göstərmir.

35. Bununla bağlı Məhkəmə xatırladır ki, daxili qanunvericiliyin şərhindəki problemləri həll etmək vəzifəsi ilk növbədə milli hakimiyyət orqanlarının, yeni məhkəmələrin işidir. Bu, xüsusən prosesual normaların, məsələn, apellyasiya şikayətlərinin verilməsi qaydasını və müddətini müəyyən edən normaların məhkəmələr tərəfindən şərhinə aiddir. Avropa Məhkəməsinin rolu isə bu cür şərhin nəticələrinin

Konvensiyaya uyğun olub-olmadığını müəyyən etməklə məhdudlaşır (bax: Platakou (*Platakou*) Yunanıstana qarşı məhkəmə işi üzrə qərar, ərizə № 38460/97, b. 37, AİHM 2001-I).

36. Lakin bu işdə ərizəçinin məsələsinə aidiyyəti olan Keçid Qanununun müvafiq müddəasını şərh edən hər hansı formal məhkəmə qərarı olmayıb. Apellyasiya Məhkəməsində işləyən məmur tərəfindən imzalanmış 31 mart 2004-cü il tarixli məktub həmin məhkəmənin formal və məcburi qərarı deyil. Azərbaycan qanunvericiliyinə əsasən apellyasiya şikayətinin uğur qazanma perspektivlərini qiymətləndirmək məhkəmə məmurunun işi deyil; apellyasiya şikayətinin qəbul edilməsinin mümkünlüyü məsələsini Apellyasiya Məhkəməsi özü həll etməlidir (bax: CPM-in 391.2-ci maddəsi). İstənilən halda, 31 mart 2004-cü il tarixli məktubda hətta Keçid Qanununa hər hansı istinadlar belə yoxdur, buna görə də həmin məktubu şərh mənbəyi hesab etmək olmaz. Məhkəmə yalnız bunu qeyd edə bilər ki, 31 mart 2004-cü il tarixli məktubda yer alan hüquqi əsaslandırma Keçid Qanununa açıq-aydın ziddir, belə ki, həmin qanun [yeni] CPM qüvvəyə minənədək birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış yekun hökmlərindən apellyasiya şikayəti vermək hüququnu konkret olaraq müəyyən etmişdir.

37. Bundan başqa, Hökumət daxili məhkəmələrin onlara verilmiş apellyasiya şikayətini dinləmək səlahiyyəti ilə bağlı Keçid Qanununun müvafiq müddəasının daxili məhkəmələr tərəfindən ictimaiyyət üçün açıq olan elə bir digər şərhini təqdim etməmişdir ki, ərizəçi apellyasiya şikayətini səhvən başqa məhkəmə orqanına verməklə prosessual səhvə yol verdiyini həmin şərhədən anlaya bilsin. Buradan belə nəticə çıxır ki, Hökumət ərizəçinin apellyasiya şikayətinin Ali Məhkəmənin səlahiyyəti daxilində olduğu barədə öz iddiasını cinayət prosessual qanunvericiliyinin məcburi hüquqi qüvvəyə malik hər hansı daxili məhkəmə şərhini ilə təsdiq edə bilməmişdir.

38. Bu məsələ ilə bağlı daxili məhkəmələrin hər hansı qərarının olmadığı bir şəraitdə Məhkəmə daxili qanunvericiliyin müddəalarına daxili məhkəmələrin əvəzinə özü şərh verməyə cəhd etməyəcəkdir. Əvəzində, Məhkəmə ərizəçinin apellyasiya şikayətini təqdim edərkən Keçid Qanununa əsasən mümkün hüquqi müdafiə vasitəsindən istifadə prosedurlarını səhv başa düşməsinin qarşısını almaq üçün yetərli təminatların olub-olmadığını müəyyən etməklə işin araşdırılmasını davam etdirəcəkdir (*zəruri dəyişikliklərlə* bax: F.E. (*F.E.*) Fransaya qarşı məhkəmə işi üzrə 30 oktyabr 1998-ci il tarixli qərar, Məhkəmə Qərarları Toplusu, 1998-VIII, s. 3350, b. 47; və Belyenin işi üzrə yuxarıda adı çəkilən qərar, s. 42, b. 37).

39. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi tərəfindən sistemin başa düşülməsi məsələsi onun sözügedən hüquqi müdafiə vasitəsindən istifadə etməyə cəhd göstərdiyi vaxtın kontekstində qiymətləndirilməlidir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Keçid Qanununda onun işinə «apellyasiya məhkəməsi və ya Ali Məhkəmə» tərəfindən baxılması hüququ nəzərdə tutulur. Keçid Qanunundakı bu ifadə özlüyündə ərizəçinin apellyasiya şikayətinin kassasiya instansiyası qismində Ali Məhkəmənin səlahiyyəti daxilində olduğunu aydın başa düşməsi üçün və beləliklə də yeni CPM tərəfindən müəyyən edilmiş yeni cinayət proseduruna əsasən adətən digər məhkumların müraciət etməli olduğu apellyasiya instansiyasından yan keçməsi üçün ərizəçini ağılabatan izahatla təmin etmir.

40. Ərizəçi yekunlaşdırılmış apellyasiya şikayətini 7 mart 2002-ci ildə təqdim etdi. Bundan sonra o, apellyasiya şikayətini bir neçə dəfə yenidən təqdim etsə də, şikayətə nə mahiyyəti üzrə baxıldı, nə də o, formal məhkəmə qərarı vasitəsilə rədd edildi, çünki Apellyasiya Məhkəməsinin şikayətə baxmaq səlahiyyəti yox idi. Üstəlik, ərizəçinin davamlı sorğularından sonra o, Apellyasiya Məhkəməsi məmurunun 24 oktyabr və 27 noyabr 2002-ci il tarixli məktubları vasitəsilə iki dəfə arxayın edildi ki, onun işinə yaxın zamanda baxılacaqdır. Onun apellyasiya şikayəti verməsindən sonra iki ildən artıq müddətdə – 31 mart 2004-cü ilədək Apellyasiya Məhkəməsi ərizəçiyə apellyasiya şikayətinin Apellyasiya Məhkəməsinin deyil, Ali Məhkəmənin səlahiyyəti daxilində olduğu barədə konkret məlumat verməmişdir. Əksinə, onu belə düşünməyə vadar etmişlər ki, onun işinə baxılması xeyli yubansa da, Apellyasiya Məhkəməsində həqiqətən onun işinə baxılacaqdır.

41. Məhkəmə daha sonra qeyd edir ki, həmin dövrdə prosessual baxımdan ərizəçi ilə müqayisə edilə biləcək vəziyyətdə olan üç digər şəxsin işlərinə həqiqətən Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən Keçid Qanununun eyni müddəasına əsasən apellyasiya icraatı qaydasında baxılmışdır. Hökumət bu fakt barəsində mübahisə açmadı.

42. Həmin üç işin ərizəçinin işindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olduğu barədə Hökumətin arqumenti Məhkəməni inandırmadı. Baxmayaraq ki, ərizəçidən fərqli olaraq cənab Həmidov, cənab Hümmətov və cənab Qaziyev «siyasi məhbus» kimi tanınmışdılar və Azərbaycanın hakimiyyət orqanları onlar barəsində «yeni məhkəmə araşdırması» keçirmək öhdəliyini götürmüşdülər, həmin yeni məhkəmə araşdırması Keçid Qanununda və yeni CPM-in 383-407-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş prosedura uyğun olaraq adi apellyasiya icraatı formasında həyata keçirilmişdi. Keçid Qanununun və yeni CPM-in müvafiq müddəaları da daxil olmaqla daxili qanunvericilikdə

bütün apellyasiya şikayətləri üçün eyni prosedur nəzərdə tutulur və «siyasi məhbus» hesab edilən şəxslərlə «siyasi məhbus» hesab edilməyən şəxslər arasında fərq qoyulmur.

Bundan başqa, həmin işlərdə apellyasiya icraatının müttəhimlərin apellyasiya şikayəti əsasında deyil, baş prokurorun öncə vermiş olduğu *protest* əsasında başladığı barədə Hökumətin arqumenti yersizdir və Məhkəmənin fərqli nəticəyə gəlməsinə səbəb ola bilməz. CPM-in 72.2-ci maddəsində müəyyən edilir ki, apellyasiya icraatına müttəhim tərəfindən verilən apellyasiya şikayəti, yaxud müvafiq vəzifəli şəxs tərəfindən və ya prokurorluğun adından verilən apellyasiya *protesti* əsasında başlanıla bilər. Müvafiq surətdə, apellyasiya şikayəti əsasında Apellyasiya Məhkəməsinin konkret işi araşdırmaq səlahiyyəti apellyasiya icraatının kimin təşəbbüsü əsasında başlanmasından asılı deyil, şərt ondan ibarətdir ki, apellyasiya icraatı barəsində təşəbbüs qanunla icazə verilən formada (hazırkı işdə apellyasiya şikayəti və ya apellyasiya *protesti* formasında) yerinə yetirilsin.

43. Belə vəziyyətdə Məhkəmə bu qənaətə gəlir ki, Keçid Qanununun qeyri-müəyyənliyini və onun müvafiq müddəalarına daxili məhkəmələr tərəfindən aydın şərh verilmədiyini, eləcə də Keçid Qanununa əsasən işlərə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən baxıldığını göstərən ən azı üç ölkədaxili presedentin mövcudluğunu nəzərə alaraq, ərizəçi əsaslı olaraq düşünə bilər ki, onun apellyasiya şikayətinə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən baxılmalıdır.

44. Bundan başqa, Məhkəmə qeyd edir ki, CPM-in 391.1 və 391.2-ci maddələrinə uyğun olaraq, hətta apellyasiya şikayəti Apellyasiya Məhkəməsinin səlahiyyətinə aid olmadıqda və ya hər hansı başqa səbəbə görə (məsələn, apellyasiya şikayətinin verilməsi müddəti ötdüyünə görə) onun qəbul edilməsi mümkün olmadıqda belə, Apellyasiya Məhkəməsi apellyasiya şikayətini qəbul etdikdən sonra 15 (on beş) gün müddətində şikayətin ilkin baxışını keçirməli və daxili qanunvericiliyə əsasən həmin şikayətə baxmaq səlahiyyətinə malik olub-olmadığını müəyyən etməlidir. Bundan başqa, CPM-in 391.3-cü maddəsinə uyğun olaraq, Apellyasiya Məhkəməsi şikayətə baxmaq səlahiyyətinə malik olmadığını müəyyən etdikdə şikayəti icraatına qəbul etməkdən imtina barədə və ya həmin şikayətə baxmaq səlahiyyətinə malik olan məhkəməyə göndərilməsi barədə qərar çıxarmalıdır. Müvafiq surətdə, hətta Apellyasiya Məhkəməsi ərizəçinin şikayətinə mahiyyəti üzrə baxmaq səlahiyyətinə malik olmadığını hesab etsə belə, daxili qanunvericiliyə əsasən ərizəçinin apellyasiya şikayətini qəbul

etdikdən sonra 15 gün müddətində şikayətin ilkin baxışını keçirməyə və şikayətin qəbul edilməsindən imtina barədə qərar çıxarmağa borclu idi.

45. Lakin Apellyasiya Məhkəməsi iki ildən müddət ərzində nə apellyasiya icraatına başlayaraq ərizəçinin şikayətinə baxmış, nə də səlahiyyəti olmadığına görə şikayətə baxmaqdan imtina barədə formal qərar qəbul etmişdir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Apellyasiya Məhkəməsində işləyən məmur tərəfindən imzalanmış 31 mart 2004-cü il tarixli məktub, daxili qanunvericiliyə əsasən, həmin məhkəmənin formal qərarını təşkil etmir.

46. Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyanın məqsədi nəzəri və ya xəyali hüquqları deyil, praktiki və səmərəli hüquqları təmin etməkdir. Ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun demokratik cəmiyyətdə görkəmli yer tutduğunu nəzərə alsaq, məhkəmələrə müraciət etmək hüququ xüsusi əhəmiyyət kəsb edir (bax: Eyri (*Airey*) İrlandiyaya qarşı məhkəmə işi üzrə 9 oktyabr 1979-cu il tarixli qərar, A seriyaları, c. 32, s. 12-13, b. 24). Apellyasiya şikayəti təqdim edildiyi dövrdə və ondan sonra azı iki il ərzində Keçid Qanununa əsasən ərizəçinin istifadə edə biləcəyi proseduru onun səhv başa düşməsinin qarşısını almaq üçün yetərli təminatlar mövcud olmamışdır və onu belə düşünməyə vadar etmişlər ki, onun işinə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən baxılacaqdır. Bu işin spesifik xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, Keçid Qanununa əsasən ona verilmiş hüquqdan ərizəçinin səmərəli şəkildə yararlana bilməsini təmin etmək üçün Apellyasiya Məhkəməsi tədbir görməli idi. Lakin Apellyasiya Məhkəməsi bunu etməmişdir. Məhkəmə həmçinin hesab edir ki, belə şəraitdə ərizəçinin Ali Məhkəməyə müraciət etməsini tələb etmək olmazdı.

47. Yuxarıdakı mülahizələrin işığında Məhkəmə bu nəticəyə gəlir ki, ərizəçi məhkəməyə müraciət etmək hüququnun və deməli, həm də ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun məhdudlaşdırılmasına məruz qalıb.

Müvafiq surətdə, Məhkəmə Hökmətin ilkin etirazını rədd edir və şikayətin mahiyyəti üzrə belə qərar çıxarır ki, 6-cı maddənin 1-ci bəndi pozulmuşdur.

III. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə birgə götürülməklə Konvensiyanın 14-cü maddəsinin iddia edilən pozuntusu

48. Ərizəçi şikayət etmişdir ki, Apellyasiya Məhkəməsi analogi vəziyyətdə olan digər şəxslərin işlərini faktiki olaraq dinlədiyinə görə o, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə təmin edilən məhkəməyə müraciət etmək hüququnu həyata keçirmək məsələsində ayrı-seçkiliyə məruz qalıb, bu isə Konvensiyanın 14-cü maddəsinin pozulması deməkdir, həmin maddədə deyilir:

«Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqlardan istifadə cins, irq, rəng, dil, din siyasi və digər baxışlar, milli və ya sosial mənşə, milli azlıqlara mənsubiyyət, əmlak vəsiyyəti, doğum və ya digər status kimi hər hansı əlamətlərinə görə ayrı-seçkilik olmadan təmin olunmalıdır».

49. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayətdə qaldırılan məsələlər mahiyyət etibarını ilə yuxarıda Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə əlaqədar araşdırılmış olan məsələlərlə eynidir. 6-cı maddə ilə bağlı çıxardığı nəticələri nəzərə alaraq, Məhkəmə ərizəçinin Konvensiyanın 14-cü maddəsinə zidd olaraq ayrı-seçkiliyə məruz qaldığı barədə şikayətini araşdırmağı zəruri hesab etmir (*zərurui dəyişikliklərlə* bax: Henrix (*Hentrich*) Fransaya qarşı məhkəmə işi üzrə 22 sentyabr 1994-cü il tarixli qərar, A seriyaları, c. 296-A, s. 24, b. 66; və Platakunun işi üzrə yuxarıda adı çəkilən qərar, b. 51).

IV. Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tətbiqi

50. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

«Əgər Məhkəmə Konvensiya və ya onun Protokollarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zərurui halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir».

A. Zıyan

51. Ərizəçi mənəvi ziyana görə 17.000.000 avro tələb edərək belə əsas gətirdi ki, o, ədalətsiz olaraq məhkum edilib və birinci instansiya məhkəməsinin hökmlərinə apellyasiya instansiyasında yenidən baxılmasına imkan verilməyib. O, iddia etdi ki, məhkum edildikdən sonra bütünlüklə Azərbaycan cəmiyyətində Xocalı hadisələrinə görə məsuliyyət daşıyan şəxslərdən biri kimi qəbul olunub. Bununla da o və ailəsi əhəmiyyətli dərəcədə mənəvi ziyana məruz qalıblar. Üstəlik, onun apellyasiya şikayətinə Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən baxılmaması faktı ona vurulan mənəvi ziyanı ağırlaşdırıb.

52. Hökumət bildirdi ki, ziyana görə ərizəçinin tələb etdiyi kompensasiya onun iddia etdiyi və bu işdə Məhkəmənin araşdırma predmetini təşkil edən pozuntulardan bilavasitə irəli gəlmir. Buna görə də Hökumət qeyd etdi ki, ərizəçi Ali Məhkəmənin 7 avqust 1995-ci il və 26 iyun 1996-cı il tarixli hökmləri ilə ona yetirildiyi iddia edilən ziyana görə hər hansı kompensasiya tələb edə bilməz.

53. Məhkəmə qeyd edir ki, Ali Məhkəmənin 7 avqust 1995-ci il və 26 iyun 1996-cı il tarixli hökmləri ilə ədalətsiz məhkum edilməsi ilə bağlı ərizəçinin şikayəti *zaman*

meyarına görə (ratione temporis) Konvensiyanın müddəalarına zidd olduğu üçün Məhkəmənin 16 iyun 2005-ci il tarixli qərarı ilə qəbul olunmaz elan edilmişdir. Buna görə də bu hökmlərin nəticəsində ərizəçinin məruz qaldığı hər hansı mənəvi ziyana görə kompensasiya təyin edilməsi üçün əsas yoxdur.

54. Bu qərarla müəyyən edilmiş pozuntuya gəldikdə, ərizəçinin məhkəməyə müraciət etmək hüququnun məhdudlaşdırıldığını nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçi, yəqin ki, məyusluq, qeyri-müəyyənlik və narahatlıq hissləri keçirib və onları yalnız pozuntunun müəyyən edilməsi faktı ilə kompensasiya etmək olmaz. Bununla belə, tələb olunan məbləğ həddən artıq böyükdür. Məhkəmə qiymətləndirməni Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tələb etdiyi ədalət prinsipi əsasında həyata keçirərək mənəvi ziyana görə ərizəçiyə 3.000 avro məbləğini təyin edir, bu məbləğdən tutula biləcək hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalıdır.

B. Məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər

55. Ərizəçi məhkəmə xərclərinə və digər məsrəflərə, o cümlədən vəkilin qonorarlarına, Qobustan həbsxanasında (bu həbsxana Bakıdan kənarda yerləşir) ərizəçiyə baş çəkərkən vəkilin çəkdiyi nəqliyyat xərclərinə, tərcümə və poçt məsrəflərinə görə 6.400 avro tələb etdi. Tələblərini təsdiq etmək üçün ərizəçi 28 yanvar 2003-cü ildən 13 fevral 2004-cü ilədək vəkilinə ödədiyi məbləğlərə dair bir sıra ödəniş qəbzlərini, Məhkəmə ilə yazışmaları ilə bağlı poçt xərclərinin qəbzlərini, Məhkəmə ilə yazışmaların və Məhkəməyə təqdim edilən sənədlərin tərcüməsinə görə tərcümə kompaniyasından aldığı qəbzi Məhkəməyə təqdim etdi. Ərizəçi iddia etdi ki, çəkdiyi bütün xərcləri və məsrəfləri, məsələn, nəqliyyat xərclərini və digər məsrəfləri təsdiq edən sənədləri əldə edə bilməyib.

56. Hökumət iddia etdi ki, tələb olunan məbləğ həddən artıq böyükdür və onların heç də hamısı sənədlər vasitəsilə təsdiq olunmayıb.

57. Məhkəmənin bərqərar olmuş presedent hüququna uyğun olaraq, məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər faktiki və zəruri olaraq çəkilməyibsə və onların məbləği ağılabatan deyilsə, onda 41-ci maddəyə əsasən onların əvəzinin ödənilməsi təyin oluna bilməz (bax: «Sandi Tayms» (*Sunday Times*) Birləşmiş Krallığa qarşı (N° 1) (50-ci maddə) məhkəmə işi üzrə 6 noyabr 1980-ci il tarixli qərar, A seriyaları, c. 38, s. 13, b. 23). Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçinin təqdim etdiyi sübutedici sənədlər tələb olunan məbləğin yalnız bir hissəsini əhatə edir. Konkret olaraq, ərizəçi 1.650.000 Azərbaycan manatı (AZM) məbləğində (təxminən 290 avro) vəkil qonorarlarının, 617.155 AZM və 211,37 ABŞ dolları məbləğində (təxminən 271 avro) poçt xərclərinin və 10.050.000 AZM

məbləğində (təxminən 1.175 avro) tərcümə xərclərinin ödənildiyini sübut edən sənədlər təqdim etmişdir. Beləliklə, ümumi məbləği təxminən 2.276 avro olan məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər müvafiq sübutlarla təsdiq edilir. Lakin müəyyən xərcləri sübut edən sənədləri əldə etməyin mümkün olmadığı barədə ərizəçinin qeydini nəzərə alaraq və Konvensiyanın 41-ci maddəsinin tələb etdiyi kimi ədalət prinsipi əsasında qərar çıxararaq, Məhkəmə ərizəçiyə 2.500 avro məbləğini təyin edir, bu məbləğdən tutula biləcək hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalı, Avropa Şurasından hüquqi yardım qismində alınmış 850 avro məbləği isə bu məbləğdən çıxılmalıdır.

C. İcranın gecikdirilməsinə görə faiz

58. Məhkəmə məqsədəuyğun hesab edir ki, icranın gecikdirilməsinə görə faiz Avropa Mərkəzi Bankındakı borc dərəcəsinin yuxarı həddinə əsaslanmalıdır və onun üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə bağlı Hökumətin ilkin etirazını *rədd edir*,

2. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi pozulub;

3. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə birgə götürülməklə Konvensiyanın 14-cü maddəsinin pozulduğu barədə ərizəçinin şikayətini ayrıca araşdırmağa ehtiyac yoxdur;

4. *Qərara alır ki*.

a) cavabdeh dövlət Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq bu qərarın qəti qərara çevrildiyi tarixdən sonra üç ay ərzində ərizəçiyə aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir (həmin məbləğlər ödəniş tarixində tətbiq edilən məzənnə üzrə yeni Azərbaycan manatına çevrilməlidir):

i. mənəvi ziyana görə – 3.000 (üç min) avro (bu məbləğdən tutula biləcək hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalıdır; və

ii. məhkəmə xərclərinə və digər məsrəflərə görə – 2.500 (iki min beş yüz) avro (bu məbləğdən tutula biləcək hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalı, Avropa Şurasından hüquqi yardım qismində alınmış 850 avro isə bu məbləğdən çıxılmalıdır);

b) yuxarıda qeyd edilən üç aylıq müddət bitdikdən sonra öhdəlik icra edilənə qədər yuxarıda qeyd edilən ödənilməli məbləğlərin üzərinə Avropa Mərkəzi Bankındakı borc

dərəcəsinin yuxarı həddinə bərabər olan adi faiz məbləği əlavə olunmalı və onun da üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır;

5. Əvəzin ədalətli ödənilməsi haqqında ərizəçinin qalan tələblərini *rədd edir*.

Qərar ingilis dilində tərtib edilmiş və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci Qaydasının 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq, qərar barədə yazılı məlumat verilmişdir.

Santyaqo Quesada (Santiago Quesada)

Katib müavini

Xristos Rozakis (Christos Rozakis)

Sədr